

УДК 378.147

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЗА НАПРЯМОМ ПІДГОТОВКИ «ОБЛІК І АУДИТ»

А.П. ГРЕЧАН, І.В. КОЛОС

Київський національний університет технологій та дизайну

У статті розглянуто особливості організації самостійної роботи студентів за напрямом підготовки «Облік і аудит». Запропоновано цілісну систему організації самостійної роботи студентів з урахуванням особистісно-орієнтованого навчання, визначено й обґрунтовано її складові

Реформування системи освіти в Україні на засадах кредитно-модульної системи зумовлює посилення індивідуальної самостійної роботи студентів як ключової складової професійної освіти з орієнтацією на підвищення професійних компетенцій майбутнього фахівця. Самостійна робота студента значною мірою визначає якість підготовки, зокрема, вміння застосовувати творчий підхід до обґрунтування раціональних управлінських рішень щодо подолання нестандартних ситуацій, здатності брати ініціативу й індивідуальну відповідальність при вирішенні поставлених завдань. Особливою актуальності набуває проблема організації самостійної роботи з орієнтацією на особистість, оскільки спостерігається тенденція до скорочення аудиторних годин і збільшення часу, відведеного на самостійну роботу. Особистісно-орієнтований підхід в організації навчального процесу вимагає пошуку нових підходів щодо організації самостійної роботи студентів, перегляду і змін видів, форм і методів індивідуальної роботи.

Об'єкти та методи дослідження

Дослідженню проблеми організації самостійної роботи студентів приділяється значна увага. Розробка проблеми ведеться за такими напрямками: педагогічні основи організації самостійної роботи студентів; навчально-методичне забезпечення аудиторної і позааудиторної самостійної роботи студентів; формування навичок самостійної навчальної діяльності; обґрунтування раціональної системи контролю результатів самостійної роботи студентів.

Визнаючи вагомість отриманих наукових результатів, окремі теоретико-методичні проблеми організації самостійної роботи студентів залишаються об'єктом дискусій та потребують подальших досліджень. В опублікованих працях немає однозначного підходу до визначення сутності організації самостійної роботи, її функцій та видів.

Постановка завдання

Мета статті полягає у визначенні сутності та особливостей організації самостійної роботи студентів за напрямом підготовки «Облік і аудит» в Київському національному університеті технологій та дизайну.

У процесі досягнення мети поставлено і вирішено такі основні завдання: розкрито сутність організації самостійної роботи студентів, запропоновано систему організації самостійної роботи студентів з урахуванням вимог кредитно-модульної системи навчання, визначено особливості організації самостійної роботи студентів за напрямом підготовки «Облік і аудит» в КНУТД з позиції особистісно-орієнтованого навчання.

Результати та їх обговорення

Самостійна робота пов'язана з активною розумовою індивідуальною чи колективною працею, вмінням застосовувати раніше засвоєні теоретичні знання і опановані практичні навички, вміння.

Аналіз підходів, запропонованих різними авторами [1, 3], дозволив виділити основні позиції, що враховуються при визначенні поняття «самостійна робота студентів»: (1) навчальна діяльність індивідуального чи колективного характеру, яка виконується в межах аудиторних занять за участі викладача чи поза аудиторією за розробленими навчально-методичними вказівками; (2) активна індивідуальна пізнавальна діяльність з орієнтацією на набуття новітніх знань; (3) навчально-пізнавальний процес різнорівневої складності з урахуванням індивідуальних особливостей студентів, який організовано викладачем в межах і поза аудиторією; (4) складовий елемент навчального процесу у вигляді виконання конкретних завдань різного рівня складності у спеціально відведений час без посередньої участі викладача; (5) самостійне набуття нових знань за двома аспектами: зовнішнім – виконання освітніх функцій викладачем; внутрішнім – розвиток пізнавальних функцій студента.

Різноманітність точок зору авторів свідчить, з одного боку, про складність цього питання, і, з іншого – про відсутність системного підходу до його розв'язання. Не зважаючи на існування відмінностей у трактуванні «самостійна робота студентів», загальною позицією залишається те, що це процеси та дії, спрямовані на засвоєння навчального матеріалу, поглиблення теоретичних знань і розвиток практичних умінь та навичок. Але разом з тим, є відмінності щодо методів, форм, засобів та характеру організації самостійної роботи. Тому під поняттям «самостійна робота студентів», пропонуємо розуміти специфічну форму організації навчального процесу, мета якої полягає у формуванні навиків самостійності під час засвоєння теоретичних знань і набутті практичних умінь. Організація самостійної роботи студентів розглядається як система заходів з організації і управління самостійною діяльністю студентів з орієнтацією на особистість.

Основними завданнями системи організації самостійної роботи студентів можна виділити:

- сприяння розвитку професійної компетентності;
- розробка міжпредметних комплексних завдань практичного спрямування;
- гарантування прозорості оцінювання знань студентів;
- моніторинг успішності, особистісного професійного розвитку та досягнення студентів;
- перегляд програм із можливим залученням фахівців-практиків і вдосконалення практичного наповнення самостійної роботи з позиції потреб підприємства;
- забезпечення вдосконалення системи організації самостійної роботи студентів на постійній основі.

Систему організації самостійної роботи студентів узагальнено представимо у вигляді схеми (рис. 1).

Так, на процесному етапі під час виконання самостійної роботи студенти показують вміння творчо підходити до підбору численних джерел інформації. Водночас виявляється здатність до аналізу і комбінування матеріалу, неординарність і творчість при висвітленні обраної теми, логічність мислення і вміння узагальнити опрацьований матеріал, а також уміння формувати свою позицію.

На контрольному етапі викладачем передбачається проведення поточного, проміжного, рубіжного та підсумкового контролю.

Поточний контроль знань і умінь проводиться безпосередньо на практичних і лекційних заняттях з метою стимулювання систематичної роботи студента. Для більш глибокого дослідження питань та засвоєння матеріалу, що вивчається на заняттях, доцільно застосовувати активні методи навчання (рольові ігри, інтерв'ювання та дискусії в малих групах та між групами, усні та письмові презентації, кейси). Як правило, ці методи зорієнтовані на реалізацію можливостей самого студента, на його свідому участь у розвитку власних знань, персональних і фахових навичок, в тому числі навичок колективної роботи і творчого вирішення конкретних проблем.

Формами цього контролю є рішення практичних завдань; обґрунтування проблемних питань, ситуаційних завдань чи групових проєктів; тестування (включаючи комп'ютерне).

		ЕТАПИ ОРГАНІЗАЦІЇ			
		Підготовчий	Організаційний	Процес ний	Контрольний
РІВНІ УПРАВЛІННЯ	Ректорат	ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ: - визначення мети; - встановлення завдань; - розподіл функцій; - обґрунтування сукупності доцільних методів, форм, видів			
	Факультет				
	Кафедра				
	Викладач				
	Студент				

Рис. 1 Система організації самостійної роботи студентів

Проміжний (модульний) контроль зорієнтовано на стимулювання самостійної та систематичної роботи студента, виявленні та створенні творчих здібностей. Він здійснюється по завершенні конкретного модуля за такими формами: написання контрольної роботи; проведення тестового опитування, в тому числі із застосуванням комп'ютерних технологій; підготовка рефератів і оглядів, рецензій на наукову літературу; виконання індивідуального теоретичного та творчого практичного домашнього завдання.

Рубіжний контроль охоплює матеріал кількох тем чи модулів і дає можливість застосовувати комплексні контрольні роботи. До цього виду контролю можна віднести захист тематичного завдання, курсової роботи (курсівого проєкту).

Підсумковий (семестровий) контроль базується на обсязі матеріалу, що передбачений навчальною програмою дисципліни. Його форми – іспит, диференційований залік або залік, що визначається навчальним планом за кожною дисципліною.

Одним з найважливіших елементів вищої освіти визначено оцінювання студентів, результати якого чинять вплив на майбутню кар'єру [2]. На першому занятті викладач ознайомлює студентів із системою оцінювання, яка застосовується щодо окремого виду і форми контролю та методом формування підсумкової оцінки, обумовлюються обставини нарахування додаткових (преміальних) балів успішності. Після закінчення курсу за підсумковою рейтинговою оцінкою можна робити висновок про рівень засвоєння знань студентом.

Першочерговим мотивом в організації самостійної роботи студентів першого курсу має бути стимулювання інтересу до майбутньої професії. Доцільно організувати самостійну роботу таким чином, щоб викликати у студентів зацікавленість до матеріалу і прагнення застосовувати знання в нових умовах навчання, діяти активно й ініціативно, обґрунтовувати нестандартні варіанти рішень з урахуванням набутих знань і умінь.

В організації самостійної роботи студентів доцільно враховувати особливості за напрямом підготовки майбутнього фахівця, а також вимоги навчального закладу до навчального процесу. Так, в межах другого модуля «Професійні та етичні вимоги до професії сучасного бухгалтера і аудитора» дисципліни «Університетська освіта» студентам-першокурсникам за напрямом підготовки «Облік і аудит» пропонується долучитися до вивчення нормативно-правових актів, зокрема Законів України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про аудиторську діяльність», Міжнародних стандартів освіти для професійних бухгалтерів, Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Результатом роботи в мікрогрупі з опрацювання Законів України є (1) презентація у вигляді газети і короткого повідомлення (до 10 хвилини), що показує вміння систематизувати і узагальнювати основні положення законодавчих актів; (2) портфель тестових завдань, що показує вміння виділяти головні аспекти нормативного документу і робити акценти на суперечливих чи неоднозначних трактуваннях і положеннях.

Презентація професійних вимог до фахівця з обліку і аудиту із застосуванням мультимедійного комплексу на підставі вивчення Міжнародних стандартів освіти для професійних бухгалтерів і Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників дає можливість студентам більш докладно дізнатися про обраний фах, осмислити роль і значення майбутньої професії, а також важливість і необхідність постійної самоосвіти і вдосконалення навичок впродовж професійної діяльності.

За результатами теоретичного вивчення ролі й значення бухгалтера на підприємствах, в організаціях та установах в сучасних умовах господарювання, а також на підставі опрацювання Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників Випуск 1 «Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності» (Розділ 1 «Професії керівників, професіоналів, фахівців та технічних службовців», Розділ 2 «Професії робітників») мікрогрупою здійснюється обґрунтування облікової служби на підприємстві і розподіл обов'язків між фахівцями, що дозволяє визначити сукупність компетенцій в межах кожної посади облікової служби.

На третьому курсі в межах дисципліни «Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами» передбачаються такі види самостійної роботи: виконання творчої презентації, формування портфелю тестів. Представлення матеріалу творчої презентації «Концептуальних основ Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку» обирає кожна мікрогрупа самостійно, зокрема: газета, кросворд, сценки. Формування портфелю тестів за результатами самостійного вивчення Концептуальних основ Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і окремих стандартів забезпечує розуміння і сприйняття матеріалу нормативних актів, а також сприяє набуттю навичок критичного опрацювання офіційних нормативно-правових актів.

При вивченні дисципліни «Аудит» студенти четвертого курсу виконують такі види самостійної роботи: письмова консультація проблемно-практичного характеру в межах теми «Аудиторські послуги, їх об'єкти і види»; узагальнення чинних нормативно-правових актів з регулювання питань обліку і

аудиту конкретного об'єкту дослідження в межах теми «Регулювання аудиторської діяльності та її інформаційне забезпечення»; критичний аналіз науково-практичних видань за останні 2 роки за кожною темою; обґрунтування джерел інформації з урахуванням потреб аудитора під час здійснення перевірки; обґрунтування доцільності практичного застосування методичних прийомів аудиту в процесі перевірки конкретного об'єкту; формування робочих документів аудитора в ході навчального аудиту і узагальнення результатів шляхом обґрунтування можливого формату аудиторського висновку.

Специфічною особливістю організації самостійної роботи за напрямом підготовки «Облік і аудит» є врахування міжпредметних зв'язків, що посилює формування творчої самостійної особистості, компетентного спеціаліста. З метою поглиблення теоретичних знань і набуття практичних навичок викладачами кафедри економіки, обліку і аудиту КНУТД розроблено міжпредметні індивідуальні завдання, що охоплюють дисципліни «Фінансовий облік», «Організація обліку», «Звітність підприємств». Використовуючи вихідну інформацію кожен студент виконує (1) кейсове завдання з повного циклу обліку операцій на підприємстві за звітний період (дисципліна «Фінансовий облік»); (2) заповнення первинних документів і облікових реєстрів на підставі результатів виконання кейсового завдання (дисципліна «Організація обліку»); (3) складання за обліковими реєстрами фінансової звітності й деяких форм податкової та статистичної звітності, а також перевірку заємоузгодженості показників різних форм звітності (дисципліна «Звітність підприємств»).

Водночас, студенти, починаючи з 5 семестру, проводять науково-дослідну роботу за обраною і узгодженою з науковим керівником темою в межах наукового напряму кафедри «Інноваційний розвиток підприємств легкої промисловості України» і напрямів роботи викладачів, зокрема, за такою тематикою «Обґрунтування облікової політики для підприємств легкої промисловості», «Методичні особливості системи обліку, внутрішнього аудиту і контролю результатів функціонування підприємств в змішаній економіці». Результати науково-дослідної роботи оформлюються у вигляді реферату (5 семестр), курсових робіт (з «Організації та методики аналізу» – 6 семестр, з «Фінансового обліку» – 7 семестр, з «Стратегічного аналізу» – 9 семестр), випускної роботи бакалавра (8 семестр), дипломної роботи (10 семестр) і оприлюднюються на конференціях. Кращі роботи за рішенням кафедри рекомендуються до участі у внутрішньоуніверситетському, всеукраїнських та міжнародних конкурсах науково-дослідних робіт студентів. Студенти заохочуються до участі в олімпіадах, конкурсах, круглих столах, які проводять кафедра економіки, обліку і аудиту КНУТД, Міністерство освіти і науки України, Державна податкова адміністрація України, Всеукраїнська газета «Все про бухгалтерський облік».

Висновки

Таким чином, можна сформулювати такі основні висновки та пропозиції: розкрито сутність організації самостійної роботи студентів як специфічної форми організації навчального процесу; обґрунтовано складові системи організації самостійної роботи студентів (рівні управління, етапи організації, технологія організації) з урахуванням вимог кредитно-модульної системи навчання, визначено особливості організації самостійної роботи студентів за напрямом підготовки «Облік і аудит» в КНУТД з позиції особистісно-орієнтованого навчання.

ЛІТЕРАТУРА

І.Пушкар М.С. Створення інтелектуальної системи обліку: монографія. — Т.: Карт-бланш, 2007.

— 152с.

2. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. – К.: Ленвіт, 2006. – 35 с.

3. Чижевська Л.В. Бухгалтерський облік як професійна діяльність: теорія, організація, прогноз розвитку: монографія / Житомирський держ. технологічний ун-т. – Житомир: ЖДТУ, 2007. – 528с.

Надійшла 15.07.2010

УДК 378.

ПОТЕНЦІАЛ НАВЧАЛЬНО-БАНКІВСЬКОГО ЦЕНТРУ В ЗБАГАЧЕННІ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

О.С. БАДЗИМ

Київського національного університету технологій та дизайну

У статті обґрунтовано необхідність створення Навчально-банківського Центру з метою поширення та застосування інноваційних технологій навчання, збагачення професійних знань та посилення практичної складової підготовки студентів. Розглядаються інноваційні методи навчання у практичній підготовці студентів інженерно-економічного факультету КНУТД

Актуальність проблеми полягає в тому, що в сучасних умовах відбуваються швидкі зміни, пов'язані з впровадженням сучасних інноваційних технологій в навчальному процесі та постійним збільшенням обсягу необхідних професійних знань. Тому на сучасному етапі необхідно формувати фахівця, який не тільки засвоїв базові знання, але й ефективно використовував їх на практиці. Для цього потрібно створити умови для розвитку вмінь та навичок вирішення фахових практичних завдань на основі теоретичних знань.

При цьому перевагу слід надавати поглибленню практичних навиків студентів, тобто надання освіти прикладного характеру, звісно, без зниження якості теоретичної підготовки студентів, що передбачає інтеграцію академічних та інноваційних методів навчання. Одним із засобів застосування інноваційних методів навчання є вирішення комплексних завдань у вигляді практичних тренінгів, які моделюють діяльність реальної організації (банку). У багатьох розвинених країнах дуже поширена практика впровадження тренінгових технологій через створення при навчальних закладах навчально-тренувальних банків (НТБ), які мають намір забезпечити професійне зростання студентів.

Об'єкти та методи дослідження

Ідея втілення інноваційних технологій в навчальний процес стала останнім часом предметом інтенсивних теоретичних та практичних досліджень [1; 2; 3]. Аналізуючи зарубіжну літературу, присвячену методу ділової гри, А. Айламазьян та М. Лебедева [1] підкреслюють, що, за даними досліджень, у результаті участі у грі студенти навчаються техніки прийняття рішення, усвідомлюють необхідність теоретичної підготовки для практичної роботи, знайомляться з тими проблемами та труднощами, які можуть виникнути в реальній діяльності, краще засвоюють предмет, розвивають навички взаємодії з іншими, навчаються виконувати різні ролі. Також вказується на те, що гра, на відміну від традиційних методів навчання, не лише передає певний обсяг знань, але насамперед розвиває здатність аналізувати, синтезувати та використовувати отриману інформацію.